

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผลจากการใช้แนวทางการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัยได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมไทยอย่างมากในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคมและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งกระบวนการของความเปลี่ยนแปลงมีความสลับซับซ้อนจนยากที่จะอธิบายในเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดต่างเป็นปัจจัยเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน การพัฒนาด้านบวก ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความเจริญทางวัตถุ และสาธารณูปโภคต่างๆ ระบบสื่อสารที่ทันสมัย การขยายปริมาณและกระจายการศึกษาอย่างทั่วถึงมากขึ้น ส่วนผลด้านลบ เช่น ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีความแตกต่างกันตามภูมิภาค ปัญหาภูมิความรู้ที่เคยใช้แก้ปัญหาและถ่ายทอดสืบต่อกันมาถูกกลืนเลือนและเริ่มสูญหายไปหรือแม้แต่ความพอเพียงในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้คนไทยสามารถพึ่งตนเองและดำเนินชีวิตไปได้อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้อำนาจและความมีอิสระในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง ความสามารถในการควบคุมและจัดการเพื่อให้ตนเองได้รับการสนองต่อความต้องการ ทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นศักยภาพพื้นฐานที่คนไทยและสังคมไทยเคยมีอยู่ต้องถูกกระทบกระเทือน (เศรษฐกิจพอเพียง, ค้นเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๗, จากเว็บไซต์ <https://shorturl.at/qgYMY>)

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐) ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญในการแปลงยุทธศาสตร์ชาติไปสู่การปฏิบัติ และใช้เป็นกรอบสำหรับการจัดทำแผนการดำเนินงานของภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” อาศัยหลักการและแนวคิด ๔ ประการ ได้แก่

๑. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสืบสาน รักษา ต่อยอดการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างมีเหตุผล ความพอประมาณ ภูมิคุ้มกัน บนฐานของความรู้ คุณธรรม และความเพียร โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับสถานการณ์และเงื่อนไข ระดับประเทศและระดับโลกทั้งปัจจุบันและอนาคต อันใกล้ และศักยภาพของทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศให้มีความสำคัญกับการเสริมสร้างความสมดุลในมิติต่าง ๆ รวมทั้งความสมดุลทางธรรมชาติเพื่อให้คนอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน พร้อมรับมือกับความเสี่ยงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายในประเทศ

๒. การสร้างความสามารถในการ “ล้มแล้ว ลุกไว” โดยมุ่งเน้นการพัฒนาใน ๓ ระดับ ประกอบด้วย (๑) การพร้อมรับ หรือ ระดับ “อยู่รอด” (๒) การปรับตัว หรือ ระดับ “พอเพียง” และ (๓) การเปลี่ยนแปลงเพื่อพร้อมเติบโตอย่างยั่งยืน หรือ ระดับ “ยั่งยืน” ในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในมิติต่าง ๆ

๓. เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ โดยกำหนดทิศทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของแนวคิด “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง”

๔. การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว โดยให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสมัยใหม่ และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้าง มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ควบคู่กับการรักษาความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต การให้บริการ และการบริโภคเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ค้นเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๗, จาก <https://shorturl.at/pUoW๘>)

สำหรับการพัฒนาประเด็น**หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** ที่ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความสมดุลทางธรรมชาติเพื่อให้คนอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน พร้อมรับกับความเสี่ยงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายในประเทศรัฐบาลได้มีนโยบายให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์พัฒนาเกษตรกรให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ดังนั้น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้กำหนดให้มีแผนการพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืน เป็นหนึ่งของการขับเคลื่อนงานตามแผนปฏิบัติการ และให้ความสำคัญกับการจัดการทรัพยากรทางการเกษตรและการทำการเกษตรที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความหลากหลายทางชีวภาพให้มากขึ้น และลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ (Go Green) ตามโมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (BCG Model) เพื่อการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยมอบหมายให้สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานขับเคลื่อนภารกิจ

สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้คัดเลือกจังหวัดเป็นแปลงต้นแบบ ๔ ภูมิภาค ได้แก่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดน่าน จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดหนองคาย นำร่องโครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ โดยจัดให้มีชุดองค์ความรู้ในการสร้างการตระหนักรู้ และองค์ความรู้ในการทำการเกษตรที่สามารถปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การถอดบทเรียนจากแปลงต้นแบบเป็นชุดองค์ความรู้กลาง อย่างน้อย ๑ ชุด ในรูปแบบสื่อวีดิทัศน์ สื่อการเรียนการสอน สื่อสังคมออนไลน์ วีดิโอคลิป ฯลฯ เผยแพร่ในการอบรมเกษตรกรในโครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และทั่วไป

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการเชิงบูรณาการ ร่วมกับศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนครศรีธรรมราช โดยมีหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทั้งระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัดนครศรีธรรมราช สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครศรีธรรมราช สำนักงานประมงจังหวัดนครศรีธรรมราช ศูนย์วิจัยข้าวนครศรีธรรมราช สำนักงานสหกรณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช สถานีพัฒนาที่ดินนครศรีธรรมราช โครงการชลประทานนครศรีธรรมราช โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาปากพนังล่าง สถานีทดลองการใช้น้ำชลประทานที่ ๘ (จังหวัดนครศรีธรรมราช) และอาจารย์ประจำหลักสูตรพืชศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ มทร.ศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เป็นหน่วยงานสนับสนุน สถานที่ดำเนินการ ณ สวนสิริสุข ๒ (แปลงเกษตรผสมผสาน)

สวนสิริสุข ๒ (แปลงเกษตรผสมผสาน) ตั้งอยู่ที่ บ้านเลขที่ ๑๒/๑ หมู่ที่ ๓ ตำบลเชียรใหญ่ อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีนายมุจลินท์ ตินสิริสุข เป็นเกษตรกรแปลงต้นแบบ กิจกรรมหลักภายในแปลงเป็นการทำเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ ภายในแปลงเกษตรมีการปลูกพืชหลายชนิด เช่น ปลูกข้าว ส้มโอทับทิมสยาม มะพร้าวน้ำหอม และพืชไร่อีกหลายชนิด พื้นที่แปลง ๙ ไร่ มีสระน้ำขนาด ๑ ไร่ เลี้ยงปลากินพืชหลายชนิด บ้านอยู่อาศัย ๑ ไร่ นาข้าว/พืชไร่ ๒ ไร่ แปลงผสมผสาน ๖.๕ ไร่ พืชที่มีศักยภาพภายในแปลง ได้แก่ ส้มโอทับทิมสยาม ชมพู่ทับทิมจันทร์ กล้วยน้ำว่า มะนาว มะพร้าว น้ำหอม มะละกอ และมะขามยักษ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ใช้ประโยชน์สถานที่แห่งนี้ เป็นแปลงต้นแบบและเป็นแหล่งถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แก่เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้จัดชุดความรู้ถ่ายทอดสู่เกษตรกร เพื่อการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยการบริหารจัดการฟาร์มหรือแปลงเกษตรทั้ง พืช ปศุสัตว์ และประมง ทั้งการบริหารจัดการดิน เช่น การปรับปรุงบำรุงดิน เพื่อลดต้นทุนการผลิต การบริหารจัดการน้ำ เช่น การจัดทำระบบป้องกันน้ำท่วม การบริหารความเสี่ยงด้านการผลิต (Risk Management) การทำเกษตรผสมผสาน การทำเกษตรแบบพึ่งพาตนเอง (เกษตรทฤษฎีใหม่) โดยแนะนำวิธีการ เช่น ปรับเปลี่ยนพันธุ์ ปรับปฏิทินการเพาะปลูกเพื่อหนีน้ำท่วม น้ำแล้ง การใช้เทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ อาทิ การใช้น้ำแบบประหยัด น้ำหยด มินิสปริงเกอร์ นวัตกรรม การทำนาเปียกสลับแห้ง เป็นต้น

ดังนั้น สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ในฐานะหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการเชิงบูรณาการ จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาความสำเร็จของโครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จังหวัดนครศรีธรรมราช

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. เพื่อศึกษาความสำเร็จของการพัฒนาแปลงต้นแบบการทำเกษตรที่สามารถปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และนำไปสู่การรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร และมีการจัดการทรัพยากรทางการเกษตรและการทำการเกษตรที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม (Go Green) เพื่อการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

๒. เพื่อศึกษาความตระหนักรู้ ความเข้าใจการทำการเกษตรที่สามารถปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ของเกษตรกร ก่อน - หลัง เข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จังหวัดนครศรีธรรมราช

๓. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จังหวัดนครศรีธรรมราช

๔. เพื่อศึกษาความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จังหวัดนครศรีธรรมราช

๕. เพื่อศึกษาความคิดเห็น ปัญหา และข้อเสนอแนะ ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จังหวัดนครศรีธรรมราช

๑.๓ ขอบเขตของการศึกษา

ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ ดังนี้

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาความสำเร็จของการดำเนินงานโครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย (๑) ความสำเร็จของการพัฒนาแปลงต้นแบบการทำเกษตรที่สามารถปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และนำไปสู่การรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร และมีการจัดการทรัพยากรทางการเกษตรและการทำการเกษตรที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม (Go Green) เพื่อการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และ (๒) ความตระหนักรู้ ความเข้าใจการทำการเกษตรที่สามารถปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ รวม ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ความเข้าใจการทำการเกษตรที่ ด้านความพึงพอใจ ด้านความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ และด้านความคิดเห็น ปัญหา และข้อเสนอแนะ

๒. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ สวนสิริสุข ๒ (แปลงเกษตรผสมผสาน) หมู่ที่ ๓ ตำบลเชียรใหญ่ อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

๓. ขอบเขตด้านประชากร

ศึกษาจากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช รวม ๕๐ คน

๔. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาดำเนินการศึกษา ระหว่างเดือนกรกฎาคม – สิงหาคม ๒๕๖๗

๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะ

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเชียรใหญ่ และอำเภอใกล้เคียงของจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จังหวัดนครศรีธรรมราช

แปลงต้นแบบ หมายถึง แปลงเกษตรผสมผสาน สวนสิริสุข ๒ หมู่ที่ ๓ ตำบลเชียรใหญ่ อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

เกษตรกรรมยั่งยืน หมายถึง ระบบการเกษตรที่ครอบคลุมถึงวิถีชีวิตเกษตรกร กระบวนการผลิต และการจัดการทุกรูปแบบเพื่อให้เกิดความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศ ซึ่งนำไปสู่การพึ่งตนเองและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร และผู้บริโภค แบ่งเป็น ๕ รูปแบบ ได้แก่ เกษตรธรรมชาติ เกษตรอินทรีย์ (ไม่ใช้สารเคมี) เกษตรผสมผสาน วนเกษตร และเกษตรทฤษฎีใหม่ (เน้นการจัดการพื้นที่)

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสภาวะอากาศอันเป็นผลจากกิจกรรมของมนุษย์ที่เปลี่ยนองค์ประกอบของบรรยากาศโลกโดยตรงหรือโดยอ้อม และที่เพิ่มเติมจากความแปรปรวนของสภาวะอากาศตามธรรมชาติที่สังเกตได้ในช่วงระยะเวลาเดียวกัน ได้แก่ อุณหภูมิ ความชื้น ปริมาณน้ำฝนฤดูกาล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพภูมิอากาศในบริเวณที่สิ่งมีชีวิตนั้นอาศัยอยู่

ความตระหนักรู้ หมายถึง การมีสติ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อไม่ให้ตนเองปฏิบัติเรื่องนั้นไปตามความเคยชิน ความชำนาญ หรือสัญชาตญาณ โดยทันที

การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ หมายถึง เกษตรกรสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ พัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จังหวัดนครศรีธรรมราช ไปใช้ประโยชน์ หรือสามารถถ่ายทอดสู่เกษตรกรรายอื่นๆ รวมทั้งประชาชนทั่วไปได้

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ได้รับทราบความสำเร็จของการพัฒนาแปลงต้นแบบการทำเกษตรที่สามารถปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และนำไปสู่การรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร และมีการจัดการทรัพยากรทางการเกษตรและการทำการเกษตรที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม (Go Green) เพื่อการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

๒. ได้รับทราบระดับความรู้ ความเข้าใจการทำการเกษตรที่สามารถปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรกรรมยั่งยืนเพื่อการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จังหวัดนครศรีธรรมราช

๓. ได้รับทราบความพึงพอใจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรกรรมยั่งยืนเพื่อการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จังหวัดนครศรีธรรมราช

๔. ได้รับทราบความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรกรรมยั่งยืนเพื่อการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จังหวัดนครศรีธรรมราช

๕. ได้รับทราบความคิดเห็น ปัญหา และข้อเสนอแนะ ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรกรรมยั่งยืนเพื่อการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ จังหวัดนครศรีธรรมราช

๖. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา สามารถนำไปใช้เป็นข้อเสนอแนะทางในการวางแผนพัฒนาเกษตรกรในพื้นที่ใกล้เคียง ให้มีความสามารถในการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จังหวัดนครศรีธรรมราช ตามแนวทางการพัฒนาเกษตรกรกรรมยั่งยืน